

MODEL OPŠTINSKOG PROGRAMA RAZVOJA KULTURE

SADRŽAJ

UVODNA RIJEČ	2
PROGRAM RAZVOJA KULTURE OPŠTINE _____	4
I UVOD	4
DEFINISANJE OSNOVNIH POJMOVA/NAČELA/PRINCIPA	4
USKLAĐENOST S NACIONALNIM STRATEŠKIM I PRAVNIM OKVIROM.....	5
USKLAĐENOST S OPŠTINSKIM STRATEŠKIM I PRAVNIM OKVIROM	10
II ANALIZA STANJA.....	11
KLJUČNI AKTERI U KULTURI.....	11
PARTICIPACIJA GRAĐANA U KULTURI I RAZVOJ PUBLIKE.....	11
FINANSIJSKI OKVIR	12
ANALIZA STANJA PO OBLASTIMA.....	12
SWOT ANALIZA	13
DRVO PROBLEMA.....	14
III STRATEŠKI CILJ, OPERATIVNI CILJEVI, INDIKATORI I AKTIVNOSTI	16
IV AKCIONI PLAN.....	17
V MONITORING, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA	21
Prilog 1 PRIMJER UPITNIKA ZA PUBLIKU	22
Prilog 2 PRIMJERI AKTIVNOSTI	26
Prilog 3 PRIMJERI ZA DRVO PROBLEMA I DRVO CILJEVA	29

UVODNA RIJEČ

Uvaženi predstavnici lokalnih vlasti,

Pred vama je Model opštinskog programa razvoja kulture, kojim su postavljeni standardi i date smjernice za strateško planiranje u kulturi u domenu lokalnih samouprava.

Ministarstvo kulture i medija i Zajednica opština Crne Gore, u februaru 2024. godine, pokrenuli su inicijativu u cilju unapređenja i razvoja kulture na lokalnom nivou. Naime, Nacionalnim programom razvoja kulture 2023–2027. koji je, kao krovni strateški dokument u oblasti kulture na nivou države, donijet u avgustu 2023. godine, predviđeno je sljedeće:

S aspekta Ministarstva kulture i medija, razvoj i unapređenje kulture na opštinskom nivou je jedan od veoma značajnih strateških prioriteta za vođenje i ostvarivanje kulturne politike, posebno kada se ima u vidu potencijal koji u ovoj oblasti imaju crnogorske opštine.

Takođe, rad opštinskih javnih ustanova kulture, u odnosu na njihovu brojnost, rasprostranjenost i programsku profilaciju, umnogome generiše stanje u kulturi Crne Gore u cjelini. Zato je neophodna kontinuirana i sveobuhvatna saradnja Ministarstva kulture i medija i lokalnih uprava na dosljednom uspostavljanju standarda utvrđenih zakonskim i strateškim razvojnim dokumentima. Ministarstvo kulture i medija će, u granicama svojih ovlašćenja, u narednom periodu intenzivirati saradnju s opštinama na uspostavljanju sistema planiranja i upravljanja u kulturi u lokalnim okvirima, u cilju efikasne i potpune implementacije Zakona o kulturi na opštinskom nivou.

U tom kontekstu, jedna od aktivnosti definisanih Nacionalnim programom je iniciranje saradnje i pružanje podrške lokalnim samoupravama u donošenju opštinskih programa razvoja kulture u skladu s obavezom propisanom Zakonom o kulturi.

Polazeći od navedenog, a na osnovu Statuta Zajednice opština kojim je propisano da, u cilju pružanja podrške svojim članicama u donošenju lokalnih strateških dokumenata, Zajednica formira radne grupe za pripremu modela opštinskih planova i programa, u maju 2024. godine, donijeto je Rješenje o obrazovanju Radne grupe za izradu Modela opštinskog programa razvoja kulture. Radna grupa, uz stručnu podršku Ivane Nedović, sekretarke Odbora za društvene djelatnosti Zajednice opština, djelovala je u sastavu:

- Milivoje Lakić, poslovni direktor Centra za kulturu opštine Danilovgrad;
- Željko Draganić, samostalni savjetnik I za kulturnu baštinu u Prijestonici Cetinje;
- Dušan Stanović, administrator Omladinskog centra Podgorica;
- Edin Smailović, rukovodilac Narodne biblioteke u Bijelom Polju;
- mr Sanja Vojinović, rukovoditeljka sektora za kulturne programe, izdavaštvo i međunarodnu saradnju u JU Narodna biblioteka „Radosav Ljumović“ u Podgorici;
- mr Milica Dragičević, samostalna savjetnica I u Ministarstvu kulture i medija.

Rezultat timskog rada i sinergijskog pristupa je predmetni dokument kojim su stvoreni preduslovi za pokretanje procesa strateškog planiranja u kulturi od strane crnogorskih opština.

Model opštinskog programa usklađen je s Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata, koju je utvrdio Generalni sekretarijat Vlade i čija primjena je obavezna u pripremi Nacionalnog programa razvoja kulture, kako bi se postigla vertikalna usklađenost strateških dokumenata.

Model obuhvata strukturu Programa razvoja kulture u opštini, koju je potrebno slijediti u pojedinačnim programima, i daje detaljna uputstva za svako poglavlje, eventualno pripremljen sadržaj za pojedine segmente. Pored toga, kao aneksi su priloženi primjeri koje opštine mogu koristiti kao pomoćne alate u kreiranju strateških dokumenata. U zavisnosti od specifičnosti jedinica lokalne samouprave, sadržaj je, razumljivo, potrebno prilagoditi okolnostima, ali bi utvrđenih pet poglavlja i njihova potpoglavlja trebalo smatrati obaveznim djelovima Programa. Dakle, po potrebi, moguće je dopuniti sadržaj Programa relevantnim segmentima, eventualno izostaviti određene odjeljke u okviru potpoglavlja ukoliko nijesu primjenljivi za konkretnu opštinu.

Nadamo se da je ovim dokumentom ostvarena misija obezbjeđivanja podrške lokalnim samoupravama i pružen doprinos sistemskom kreiranju kulturne politike u opštinama širom Crne Gore.

Zajednica opština Crne Gore

PROGRAM RAZVOJA KULTURE OPŠTINE _____

Napomena: Poglavlja počinju uputstvima koja sadrže smjernice za definisanje sadržaja konkretnog poglavlja, označena su sivom bojom i ista je neophodno izbrisati, nakon utvrđivanja konačnog teksta Programa.

I UVOD

Uputstvo: U uvodnom dijelu potrebno je predstaviti metodologiju i proces izrade Programa razvoja kulture.

Na osnovu Zakona o kulturi („Službeni list CG“, br. 49/08, 16/11, 40/11 i 38/12), Opštinski program sadrži: dugoročne potrebe lokalnog stanovništva i subjekata iz oblasti kulture, razvojne prioritete, dinamiku realizacije i organizacione, finansijske i administrativne mjere za njegovo ostvarivanje. Program donosi Skupština opštine, u skladu s Nacionalnim programom razvoja kulture, za period od pet godina. Predsjednik opštine, najmanje jednom godišnje, podnosi Skupštini izvještaj o ostvarivanju Programa. Program i izvještaj dostavljaju se Ministarstvu kulture i medija.

...

DEFINISANJE OSNOVNIH POJMOVA/NAČELA/PRINCIPA

Uputstvo: Ovaj segment Uvoda treba da sadrži definisanje osnovnih pojmova/načela/principa na kojima je zasnovan dokument.

Zakonom o kulturi definisano je da je kultura od javnog interesa za Crnu Goru i da obuhvata: kulturno i umjetničko stvaralaštvo i djelatnosti kojima se stvaraju, prezentuju, promovišu, štite i čuvaju kulturna dobra, umjetnička djela i druge duhovne tvorevine, stručni i naučno-istraživački rad u kulturi i usluge od neposrednog značaja za ostvarivanje kulturnog i umjetničkog stvaralaštva.

U skladu sa Zakonom, kultura se ostvaruje i razvija na načelima:

- 1) slobode stvaralaštva i poštovanja prava na kulturu;
- 2) opredijeljenosti države i lokalne samouprave da podstiču i pomažu razvoj kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i zaštitu i očuvanje kulturne baštine;
- 3) ravnopravnog očuvanja svih kulturnih identiteta i poštovanja kulturne različitosti;
- 4) izgradnje i unapređenja sistema kulture, u skladu sa međunarodnim standardima, a naročito standardima Evropske Unije;
- 5) uspostavljanja efikasnog, racionalnog i kreativnog upravljanja u kulturi;
- 6) transparentnog djelovanja u kulturi;
- 7) poštovanja i zaštite autorskog i srodnih prava;
- 8) demokratizacije kulturne politike i decentralizacije organizovanja i finansiranja kulture.

Međunarodni dokument – Agenda 21 za kulturu, koji podrazumijeva angažovanje gradova i lokalnih samouprava na razvoju kulture, između ostalog, definiše sljedeći princip: „Gradovi i lokalne zajednice jesu privilegovani prostori kulturnog stvaralaštva koje se stalno razvija i pruža prirodno okruženje kreativnoj različitosti, prostori u kojima plodni susreti svega onoga što je u njima različito i drugačije (porijekla, vizije, starosne dobi, polovi, etničke grupe i društvene klase) omogućavaju puni razvoj čovjeka“.

USKLAĐENOST S NACIONALNIM STRATEŠKIM I PRAVNIM OKVIROM

Uputstvo: Uvodni dio strateškog dokumenta ima i posebno potpoglavlje koje sadrži informaciju o usklađenosti opštinskog programa s relevantnim strateškim dokumentima na nacionalnom nivou. Prvenstveno, to je Nacionalni program razvoja kulture 2023–2027, a takođe i Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine, kao dokument kojim se utvrđuju opšti pravci razvoja na nivou Crne Gore. Osim navedenih, moguće je dodati i druge dokumente u skladu sa specifičnostima i potrebama opštine. Što se tiče pravnog okvira, krovni zakon je Zakon o kulturi, a pored ovog propisa, potrebno je obuhvatiti i druge zakone iz oblasti kulture od kojih su neki navedeni u nastavku.

Nacionalni program razvoja kulture 2023–2027.

Na osnovu člana 10 Zakona o kulturi („Službeni list CG“, br. 49/08, 16/11, 40/11 i 38/12), program razvoja kulture u opštini donosi se u skladu s Nacionalnim programom za period od pet godina. Vlada Crne Gore, na sjednici održanoj 3. avgusta 2023. godine, donijela je Nacionalni program razvoja kulture 2023–2027. U pitanju je krovni strateški dokument kojim se uređuje razvoj kulture i koji predstavlja temelj daljeg unapređenja kulturne politike u Crnoj Gori.

Nacionalni program razvoja kulture 2023–2027. počiva na dva stuba razvoja – prvi stub posvećen je unapređenju institucionalnog okvira, dok je drugi stub posvećen jačanju veza institucija u kulturi sa širokim poljem zainteresovanih strana kroz saradnju i partnerstva, što u konačnom donosi jedinstveno, dinamično i vibrantno polje kulture.

Strateški cilj 1: Uspostaviti profesionalan, efikasan, umrežen i stabilan javni sektor u kulturi

Operativni cilj 1.1. Inovirati pravni okvir u kulturi
Operativni cilj 1.2. Ojačati institucionalne kapacitete u kulturi
Operativni cilj 1.3. Unaprijediti sistem i ulaganja u zaštitu kulturne baštine
Operativni cilj 1.4. Unaprijediti sistem i ulaganja u savremenu produkciju

Navedeni operativni ciljevi konkretizovani su kroz veliki broj aktivnosti, među kojima se za opštinski kontekst mogu izdvojiti sljedeće, kao orijentir u razvoju ciljeva i aktivnosti opštinskog programa:

- iniciranje smanjenja administrativnih procedura za organizatore kulturnih događaja – na lokalnom nivou
- donošenje srednjoročnih strateških planova razvoja javnih ustanova kulture
- analiza kadrovskih potreba javnih ustanova kulture (uključujući i potrebu za zapošljavanjem, stručnim usavršavanjem i doedukacijama)
- razvoj programa stručnog usavršavanja zaposlenih u skladu s potrebama ustanova i organa
- razvoj programa edukacije i doedukacije za zaposlene u ustanovama kulture na temu razvoja međunarodne saradnje, upoznavanja sa stranim fondovima, pisanja i vođenja projekata, monitoringa i evaluacije projektnih procesa

- apliciranje kod međunarodnih fondova koji obezbjeđuju sredstva za unapređenje infrastrukturnih kapaciteta ustanova kulture i sanaciju objekata kulturne baštine
- edukacija zaposlenih u kulturi i kulturnih stvaralaca o učešću ranjivih grupa u kreiranju i konzumiranju kulturnih sadržaja
- stimulisanje programa volontiranja u javnim ustanovama kulture (za diplomirane stručnjake iz djelatnosti kulture, penzionere iz sektora kulture i druga lica)
- kontinuirano uvećanje budžeta za kulturu na godišnjem nivou
- analiza stanja objekata, infrastrukturnih uslova i opreme u ustanovama kulture
- obezbjeđivanje sredstava za održivo korišćenje nepokretnih kulturnih dobara kroz javno-privatno partnerstvo u skladu sa zakonom
- obezbjeđivanje sredstava za prenamjenu teatarskih prostora na lokalnom nivou u višenamjenske, u odnosu na potrebe i mogućnosti
- revitalizacija lokalnih scena na otvorenom
- ekonomska valorizacija kulturnih dobara – priprema liste kulturnih dobara koja mogu biti predmet koncesije, s programom davanja koncesije
- organizovanje radionica i edukativnih promocija kulturne baštine za mlađu populaciju – školski uzrast.

Strateški cilj 2: O snažiti vaninstitucionalni sektor kulture, međusektorsku, međuresornu i međunarodnu saradnju i razvoj publike

Operativni cilj 2.1. Poboľjšati saradnju i ambijent rada vaninstitucionalnih aktera u kulturi
Operativni cilj 2.2. Pospješiti saradnju sa drugim resorima
Operativni cilj 2.3. Intenzivirati međunarodnu saradnju i proces evropskih integracija u oblasti kulture
Operativni cilj 2.4. Razvijati kulturne potrebe i navike građana i građanki i stimulisati razvoj publike

Od brojnih aktivnosti planiranih u okviru predmetnih operativnih ciljeva, za opštinski nivo mogu biti relevantne sljedeće:

- iniciranje veće saradnje javnog, privatnog i civilnog sektora na projektima kroz kriterijume vrednovanja na konkursima
- razvoj edukativnih programa – seminara, kurseva za prenošenja znanja i vještina između aktera javnog, civilnog i privatnog sektora u kulturi
- jačanje i razvoj projekata kulturne diplomatije
- obilježavanje međunarodno značajnih jubileja u oblasti kulture (Dan knjige, Dan i noć muzeja, Međunarodni dan spomenika i spomeničkih cjelina, Dani evropske kulturne baštine, itd.)
- uvođenje sistema kontinuiranog praćenja brojnosti publike na programima ustanova kulture i festivalske publike
- uvođenje prakse istraživanja publike od strane ustanova i organizacija u kulturi (upitnici, fokus grupe, intervjui...)

- uspostavljanje saradnje sa resorom zaduženim za oblast mladih kroz umrežavanje s omladinskim centrima koji funkcionišu u pojedinim opštinama u cilju upoznavanja s potrebama mladih ljudi iz određenih lokalnih zajednica
- realizovanje programa u skladu s potrebama etničkih zajednica koje žive na određenoj teritoriji i u saradnji s udruženjima koja njeguju identitet etničkih zajednica
- razvoj Foruma publike – digitalne platforme za dijalog i kulturnu kritiku uz povremene susrete uživo (konferencija publike u kulturi i sl.)
- razvoj publike označiti kao jedan od prioriteta u osmišljavanju i sprovođenju programa koji se finansiraju kroz konkurse.

Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine

Vlada Crne Gore je, na sjednici od 7. jula 2016. godine, donijela Nacionalnu strategiju održivog razvoja do 2030. godine, kojom se u nacionalni kontekst prenosi 17 ciljeva održivog razvoja definisanih Agendom za održivi razvoj do 2030. godine, koju je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija, u septembru 2015. godine.

Ovom strategijom, u okviru tematskog područja 2. Društveni resursi – podrška vrijednostima, normama i obrascima ponašanja značajnim za održivost društva, definisana su dva strateška cilja koja se odnose na oblast kulture.

Strateški cilj 2.6. Unaprijediti značaj kulture kao temeljne vrijednosti duhovnog, društvenog i ekonomskog razvoja koja znatno unapređuje život građana

Mjera 2.6.1. Jačati kapacitet kulturnih institucija na svim nivoima i uspostaviti održivi sistem finansiranja
Mjera 2.6.2. Uspostaviti moderan, efikasan sistem kreiranja i prezentovanja kulturne djelatnosti kao i statusa umjetnika i stvaralaca u društvu, ujedno širiti i edukovati publiku
Mjera 2.6.3. Jačati neformalne, amaterske, alternativne, savremene kulturne prakse, kao i kulturne industrije u Crnoj Gori
Mjera 2.6.4. Podsticati kulturne raznolikosti kroz osnaživanje kulturne djelatnosti marginalizovanih grupa kao što su mladi, stari, žene, LGBT osobe, osobe s invaliditetom i sl. kao i obezbjeđivanje tolerancije na ovaj kulturni segment

Strateški cilj 2.7. Uspostaviti efikasan i savremeni sistem integralne zaštite, upravljanja i održivog korišćenja kulturne baštine i predjela

Mjera 2.7.1. Unaprijediti efikasan sistem zaštite kulturne baštine na svim nivoima
Mjera 2.7.2. Unaprijediti zaštitu kulturne baštine na svim nivoima
Mjera 2.7.3. Unaprijediti održivo korišćenje i upravljanje kulturnom baštinom

Postojeće mjere podijeljene su u podmjere, a između ostalog tretiraju lokalni nivo ili se mogu primijeniti lokalno, kao npr.:

- podizati nivo stručnosti u insitucijama kulture u svim segmentima kulture i na svim nivoima (lokalni, nacionalni)
- kreirati usaglašene programe kulturnih manifestacija kako bi se ponuda kulturnih programa unaprijedila i proizvela sinergija
- uspostaviti moderne, savremeno opremljene mreže prostora za prezentovanje i izvođenje kulturno-umjetničkog stvaralaštva kao što su bioskopi, galerije, pozornice, trgovi, i drugi potencijalni prostori,
- sprovoditi programe povećanja publike koja konzumira kulturne sadržaje i edukovati je kako za klasične forme i programe tako i za najsavremnije i alternativne
- podsticati programe urbane regeneracije putem kreativnih praksi – kreativni gradovi kroz podsticanje kreativnih industrija
- osnažiti i podsticati kulturu mladih kroz obezbjeđivanje prostora za djelovanje afirmativnih i podsticajnih mjera posebno na lokalnom nivou
- obezbijediti savremene prostore i opremu za smještaj, zaštitu i prezentaciju muzejskog materijala, arhivske i bibliotečke građe
- unaprijediti održavanje kulturnih dobara, kroz uvođenje planova i programa održavanja
- obezbijediti očuvanje tradicionalnih tehnika i zanata
- obezbijediti adekvatnu i savremenu prezentaciju i interpretaciju kulturne baštine, koristeći nove tehnologije
- omogućiti dostupnost kulturne baštine svima
- podizati svijest o vrijednostima i značaju kulturne baštine i stvaranje ambijenta za razumijevanje uloge i mjesta kulturne baštine kao značajnog resursa i pokretača održivog razvoja
- podsticati preduzetništvo zasnovano na kulturnoj baštini.

Zakon o kulturi

Zakonom o kulturi propisano je da ostvarivanje javnog interesa u kulturi, pored države Crne Gore, obezbjeđuje i lokalna samouprava, a da se način i mjere ostvarivanja javnog interesa utvrđuju Nacionalnim programom razvoja kulture i programima razvoja kulture u opštinama.

Poslovi od javnog interesa u kulturi

Član 5

Javni interes u kulturi predstavlja, naročito:

- 1) ravnomjeran razvoj kulture na cijeloj teritoriji Crne Gore;
- 2) institucionalno organizovanje i obavljanje djelatnosti kulture;
- 3) zaštita i očuvanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine;
- 4) zaštita i očuvanje crnogorskog kulturnog stvaralaštva i kulturnih dobara izvan teritorije Crne Gore;
- 5) stvaranje uslova za ostvarivanje i razvoj svih oblasti kulturnog umjetničkog stvaralaštva;
- 6) međunarodna kulturna saradnja i prezentacija crnogorskog kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i kulturne baštine;
- 7) naučna istraživanja i stručna usavršavanja u kulturi;
- 8) stvaranje uslova za podsticaj razvoja i afirmaciju talenata;

- 9) podsticanje donatorstva i sponzorstva u kulturi;
- 10) očuvanje izvornih i tradicionalnih kulturnih i etno-kulturnih osobnosti;
- 11) razvoj amaterskog kulturno-umjetničkog stvaralaštva;
- 12) razvoj kulturnog i umjetničkog stvaralaštva lica sa invaliditetom;
- 13) obezbjeđivanje prostornih i materijalnih uslova za rad umjetnika i stručnjaka u kulturi;
- 14) stvaranje uslova za razvoj kreativnih industrija;
- 15) druge poslove od javnog interesa, u skladu sa zakonom.

Važno je istaći da, shodno Zakonu o kulturi, predsjednik opštine imenuje savjet za kulturu kao stručno-savjetodavno tijelo, čiji su članovi afirmisani umjetnici i stručnjaci u kulturi.

Takođe, Zakon propisuje da se razvoj kulture u opštini podstiče sufinansiranjem programa i projekata od značaja za ostvarivanje javnog interesa u kulturi sredstvima iz budžeta opštine. Sufinansiranje projekata vrši se na osnovu javnog konkursa koji objavljuje nadležni organ opštine za određenu oblast kulture, u novembru tekuće godine za narednu godinu. Zakonom je propisano i ko ima pravo učešća na konkursu, koji su kriterijumi za vrednovanje projekata, način donošenja odluke o sufinansiranju i druga pitanja od značaja za podsticaj razvoja kulture.

Zakonom su prepoznati i posebni oblici podrške razvoju kulture:

- U cilju popunjavanja bibliotečkih fondova nadležni organ opštine dužan je da narodnim i drugim opštim bibliotekama na teritoriji opštine dodjeljuje sredstva za otkup knjiga, na osnovu javnog konkursa.
- Nadležni organ opštine dužan je da, na osnovu javnog konkursa, za potrebe muzeja i galerija čiji je osnivač opština, vrši otkup likovnih djela i muzejskih predmeta.
- Opština može umjetniku i stručnjaku u kulturi omogućiti korišćenje i kupovinu radnog i stambenog prostora, pod povoljnim uslovima.
- Opština podstiče i pomaže razvoj kreativnih industrija koje obuhvataju produkciju kulturnih proizvoda i usluga iz oblasti intelektualne svojine.
- Opština podstiče očuvanje i razvoj tradicionalnih zanata i vještina, davanjem finansijske pomoći za nabavku alata i materijala i osposobljavanje stručnog kadra.
- Opština podstiče nekomercijalne oblike amaterskog djelovanja u kulturi, kojima se doprinosi afirmaciji crnogorskih izvornih kulturnih vrijednosti ili savremenog kulturno-umjetničkog stvaralaštva.

Zakon o lokalnoj samoupravi propisuje obavezu opštine da, u skladu sa zakonom i drugim propisima uređuje, obezbjeđuje i stvara uslove za razvoj kulture i zaštitu kulturnih dobara.

Zakon o zaštiti kulturnih dobara propisuje obavezu nadležnog organa opštine da za svako kulturno dobro kojim raspolaže opština odredi subjekat koji će njime upravljati i obezbijedi sredstva za troškove njegovog čuvanja i održavanja.

Zakonom o spomen-obilježjima propisano je da organ lokalne uprave nadležan za poslove kulture vodi registar o spomen-obilježjima na svojoj teritoriji i obezbjeđuje njihovu zaštitu. Takođe, ovaj organ, po potrebi, a najmanje jednom godišnje, utvrđuje stanje spomen-obilježja i upozorava obveznika održavanja na neophodnost preduzimanja potrebnih mjera i radova u određenom roku.

Zakonom o bibliotečkoj djelatnosti utvrđena je obaveza opštine da osnuje narodnu biblioteku kao samostalnu biblioteku. Dvije ili više opština mogu zajedno osnovati narodnu biblioteku.

Zakonom o muzejskoj djelatnosti propisano je da opština može osnovati javni muzej, dok privatni muzej može osnovati domaće ili strano fizičko ili pravno lice.

USKLAĐENOST S OPŠTINSKIM STRATEŠKIM I PRAVNIM OKVIROM

Uputstvo: Ovdje je potrebno prikazati usklađenost opštinskog programa razvoja kulture s drugim lokalnim akcionim planovima i opštinskim propisima. U nastavku su navedeni određeni planovi, a po potrebi, mogu se uvrstiti i drugi sektorski dokumenti koji se u pojedinim segmentima ukrštaju sa sferom kulture. Poenta je izbjeći dupliranje ili čak kontradiktornosti, odnosno obezbijediti horizontalnu usklađenost dokumenata. Ukoliko postoji i Strateški plan razvoja opštine, potrebno je uspostaviti međusobnu usklađenost.

Strateški plan razvoja opštine

Lokalni akcioni plan za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti

Lokalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti

...

II ANALIZA STANJA

Uputstvo: Poglavlje **Analiza stanja** treba da obuhvati **nekoliko odabranih metoda** za sagledavanje pozitivnih i negativnih, unutrašnjih i spoljašnjih faktora relevantnih za oblast kulture. Tu, između ostalog, spadaju: analiza zainteresovanih aktera, PESTLE, SWOT, analiza problema, drvo problema, analiza resursa itd. To ne ograničava izbor neke druge metode, ali je poželjno primijeniti bar dvije metode. U nastavku su pojašnjene dvije metode – SWOT i drvo problema.

Cilj izrade analize stanja jeste **identifikovanje problema** u sferi kulture, i obavezno njihovih **uzroka i posljedica**. Važan korak je i **prioritizacija problema**, kako bi se, u odnosu na raspoložive resurse i sredstva, odredilo koje probleme treba tretirati strateškim dokumentom. Dakle, potrebno je realno procijeniti stanje i fokusirati se na probleme koji su ključni i čije je rješavanje izvjesno u petogodišnjem periodu, a isključiti pitanja manje važnosti ili ona koja nije moguće ostvariti u navedenom periodu.

Ukoliko je u opštini u prethodnom periodu postojao program razvoja kulture, Analiza stanja bi trebalo da sadrži i analizu učinka tog dokumenta.

Napomena: Sveobuhvatna analiza stanja za koju se procijeni da je preopširna, umjesto kao poglavlje Analiza stanja, može se kreirati kao **poseban dokument**, eventualno prilog Programa. U tom slučaju, glavne segmente Analize, s fokusom na detektovane probleme, treba prenijeti u Program. Takođe, samo istraživanje koje se sprovodi da bi se prikupili svi relevantni podaci, može biti dio Analize, a ključne nalaze tog istraživanja (s grafičkim prikazom) potrebno je uvrstiti u Program.

KLJUČNI AKTERI U KULTURI

Uputstvo: U ovom poglavlju potrebno je naznačiti sve subjekte koji su važni za kreiranje i razvoj kulture i opisati njihovu ulogu i značaj u sprovođenju kulturnih sadržaja, u skladu sa njihovim nadležnostima.

OPŠTINSKE USTANOVE KULTURE (kulturni centar, biblioteka, muzej, galerija, pozorište i druge)

DRŽAVNE INSTITUCIJE KULTURE NA TERITORIJI OPŠTINE (muzej, arhiv, biblioteka i druge)

OBRAZOVNE INSTITUCIJE (umjetničke škole i fakulteti, osnovne i srednje škole)

NEVLADINE ORGANIZACIJE U KULTURI

SAMOSTALNI UMJETNICI/STRUČNJACI U KULTURI, ISTAKNUTI KULTURNI STVARAOCI

PRIVATNI SEKTOR U KULTURI

MEDIJI

PARTICIPACIJA GRAĐANA U KULTURI I RAZVOJ PUBLIKE

Uputstvo: Nadležni organ lokalne uprave i ustanove kulture trebalo bi da sprovedu istraživanje (upitnik o kulturnim navikama, kulturnoj ponudi i potrebama) za posjetioce kulturnih programa i događaja. Nalaze istraživanja trebalo bi predstaviti u ovom potpoglavlju uz korišćenje odgovarajućih grafikona i vizuelnih prikaza.

Napomena: U prilogu je dostavljen primjer upitnika u vidu modifikovanog upitnika korišćenog za potrebe pripreme Nacionalnog programa razvoja kulture, koji je svakako moguće dodatno prilagoditi sopstvenim potrebama.

FINANSIJSKI OKVIR

Uputstvo: U okviru ovog potpoglavlja potrebno je navesti podatke (poželjno u grafičkom prikazu) koliko je sredstava izdvojeno na godišnjem nivou u posljednje tri godine za kulturu, i to:

- procenat sredstava koja su opredijeljena za kulturu (uključujući i javne ustanove kulture) u odnosu na ukupan budžet opštine;
- procenat sredstava za programske aktivnosti u odnosu na budžet ustanova kulture (po ustanovama).

ANALIZA STANJA PO OBLASTIMA

Uputstvo: Imajući u vidu širok spektar djelatnosti koje kultura obuhvata, ocijenjeno je svrsishodnim da se analiza stanja prikaže po pojedinačnim oblastima kulture u narednim odjeljcima.

1. KULTURNA BAŠTINA

1.1. ARHIVSKA DJELATNOST

1.2. BIBLIOTEČKA DJELATNOST

1.3. MUZEJSKA DJELATNOST

1.4. KONZERVATORSKA DJELATNOST

1.5. VRSTE KULTURNIH DOBARA

1.5.1. NEPOKRETNNA KULTURNA DOBRA

1.5.2. POKRETNNA KULTURNA DOBRA

1.5.3. NEMATERIJALNA KULTURNA DOBRA (jezik, govor, usmeno predanje, usmena književnost ili drugi usmeni izraz; izvođačka umjetnost; običaj, obred i svečanost; znanje ili vještina vezana za prirodu i svemir; kultno i znamenito mjesto; tradicionalni zanat i vještina)

2. KULTURNO-UMJETNIČKO STVARALAŠTVO

2.1. LIKOVNA UMJETNOST

2.2. MUZIČKA I MUZIČKO-SCENSKA UMJETNOST

2.3. KNJIŽEVNOST I KNJIŽEVNO IZDAVAŠTVO

2.4. POZORIŠNA UMJETNOST

2.5. FILMSKA UMJETNOST

3. KREATIVNE INDUSTRIJE

4. MANIFESTACIJE I FESTIVALI U OBLASTI KULTURE

5. MEĐUSEKTORSKA SARADNJA

5.1. KULTURA, OBRAZOVANJE I NAUKA

5.2. KULTURA, TURIZAM, EKOLOGIJA I DR.

6. MEĐUNARODNA SARADNJA

7. JAVNI PROSTORI I DRUGI RESURSI U FUNKCIJI KULTURE

SWOT ANALIZA

Uputstvo: U ovom segmentu se taksativno navode prepoznate snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje. Snage i slabosti su unutrašnji faktori, a mogućnosti i prijetnje spoljašnji. Na unutrašnje faktore može se ostvariti direktan uticaj i postići željeni efekat, i to – upotrebom i pojačavanjem snaga, a umanjnjem slabosti. S druge strane, mogućnosti i prijetnje su spoljašnji faktori, na koje se posredno može uticati s tendencijom da se iskoriste šanse i kontrolišu prijetnje.

Napomena: U tabeli su za svaki segment SWOT analize navedene određene stavke iz Nacionalnog programa razvoja kulture 2023–2027. kao ilustrativni primjeri koji mogu važiti i za lokalni nivo, a koji bi se mogli i dodatno konkretizovati, svakako uz dodavanje autentičnih karakteristika jedinice lokalne samouprave.

Snage:	Slabosti:
<p>raznolika kulturna baština kao ključni resurs i potencijal</p> <p>veliki broj festivala koji su u funkciji turističke promocije Crne Gore</p> <p>zadovoljstvo posjećenošću programa od strane publike</p> <p>senzibilitet u definisanju prioriteta podrške koji podstiče programe stručnih usavršavanja (prvenstveno mladih) i pozitivna diskriminacija u odnosu na ranjive grupe</p> <p>vitalnost pojedinačnih inicijativa u kulturi i nezavisne scene, amaterizma</p>	<p>neadekvatan odnos pojedinih vlasnika/držalaca kulturnih dobara</p> <p>nedovoljna zainteresovanost lokalne zajednice za kulturnu baštinu na teritorijama opština</p> <p>nedovoljna povezanost i saradnja između različitih aktera kulturne scene</p> <p>nedovoljno razvijena mreža ustanova kulture, odnosno programa, posebno na sjeveru</p> <p>nedovoljan broj zaposlenih u Ministarstvu kulture i medija, u nacionalnim ustanovama kulture, u lokalnim samoupravama i lokalnim ustanovama kulture</p> <p>neadekvatni prostori za obavljanje djelatnosti – nedostatak prostora za smještaj arhivske građe, neuslovni ili nedovoljni prostori za izvođenje programa, neadekvatni depoi za muzejske predmete i bibliotečku građu</p> <p>nedovoljna pristupačnost objekata kulture, kulturnih sadržaja i dobara za OSI, kako kao stvaralaca kulture, tako i kao njenih konzumenata</p> <p>nedovoljna iskorišćenost kulturnih potencijala u turističke svrhe</p> <p>nepostojanje kadrova na tržištu (bibliotekari, arheolozi, istoričari umjetnosti, etnolozi, konzervatori-restauratori, arhitekta konzervatori, vlasuljari, maskeri, ton i majstori svijetla...)</p> <p>nedovoljna iskorišćenost dostupnih međunarodnih fondova</p>
...	...

Mogućnosti:	Prijetnje:
<p>proširenje bibliotečke mreže prema standardima struke</p> <p>proširenje muzejske djelatnosti u mjestima gdje postoji potreba</p> <p>unapređenje djelatnosti iz oblasti kulturne baštine (muzejske, arhivske, konzervatorske, bibliotečke)</p> <p>uvođenje modela redovne komunikacije među svim akterima u kulturi</p> <p>plansko investiranje u objekte ustanova kulture i objekte sa statusom kulturnog dobra</p> <p>sprovođenje istraživanja kulturnih potreba i navika građana i publike u cilju unapređenja politika ustanova i kulturne politike</p> <p>kreiranje cjelogodišnjih kulturno-turističkih proizvoda u saradnji sa turističkim organizacijama</p> <p>diversifikacija izvora finansiranja kroz obezbjeđivanje edukacija za korišćenje međunarodnih projekata</p>	<p>visok budžetski deficit</p> <p>nestabilnost političkog okvira Crne Gore</p> <p>nedovoljna zainteresovanost za saradnju drugih resora za programe od značaja za kulturu</p> <p>smanjen broj turista i njihova struktura</p> <p>nekontrolisana gradnja u područjima sa značajnom tradicijom i kulturno-istorijskom važnošću</p> <p>nedovoljna zainteresovanost za privatno-javno partnerstvo kroz stavljanje u funkciju održivog korišćenja objekte nepokretne kulturne baštine</p> <p>nezainteresovanost za učešće u dostupnim međunarodnim fondovima</p> <p>nedostatak konzistentnosti u procesima, kontinuiteta u programima i inicijativama, nedostatak vizije za srednji i duži rok</p>
...	...

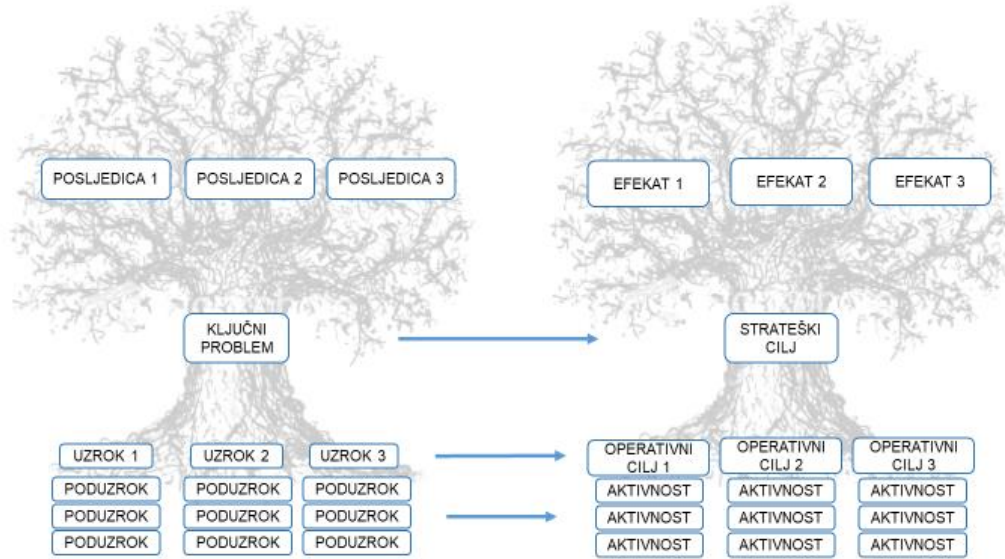
DRVO PROBLEMA

Uputstvo: Veoma koristan alat u analizi stanja i identifikovanih problema je tzv. **drvo problema**. Njime se kroz grafički prikaz predstavljaju **uzročno-posljedične veze problema** na sljedeći način: u središtu je ključni problem, ispod njega uzroci, odnosno razlozi koji su doveli do problema, a iznad negativne posljedice. Kad se uspostavi hijerarhija i sklopi cjelina, iz drveta problema proizilaze i sami ciljevi. Naime, pretvaranjem negativne slike iz drveta problema u pozitivnu, dobija se tzv. **drvo rješenja ili drvo ciljeva**. Suština je u tome da se kroz definisanje ciljeva unaprijedi postojeća situacija iz analize stanja. Strateški cilj treba da bude odgovor na rješenje ključnog problema, operativni ciljevi odgovaraju na uzroke problema, dok iz poduzroka proizilaze aktivnosti. Formulisanje ciljeva zasniva se na afirmativnim izjavama, koje daju odgovor na pitanje kako preduprijeti uzroke i riješiti problem identifikovan kroz drvo problema.

Napomena: U prilogu su, kao primjer, dostupni drvo problema i drvo ciljeva za oba strateška cilja postavljena Nacionalnim programom razvoja kulture 2023–2027.

Drvo problema

Drvo rješenja

III STRATEŠKI CILJ, OPERATIVNI CILJEVI, INDIKATORI I AKTIVNOSTI

Uputstvo: Ovo poglavlje sadrži strateški cilj, operativne ciljeve, indikatore učinka i aktivnosti koje se odnose na period važenja strateškog dokumenta.

Da bi se definisali ciljevi potrebno je staviti fokus na **prioritetne probleme i njihove uzroke**. Za opštinski program razvoja kulture preporučljiv je jedan strateški cilj i nekoliko operativnih ciljeva koji će se kasnije razraditi kroz konkretne aktivnosti.

S aspekta definisanih problema, **strateški cilj** predstavlja rješenje ključnog problema, dok svaki operativni cilj treba da pruži odgovor na uzroke problema identifikovane tokom analize stanja. Strateški cilj je opšteg karaktera i predstavlja krajnji efekat koji se želi postići u oblasti kulture na nivou jedinice lokalne samouprave sprovođenjem Programa u petogodišnjem periodu. **Operativni ciljevi** odnose se na konkretne rezultate koji treba da budu ostvareni u kraćem vremenskom periodu u odnosu na strateški. Operativni ciljevi predstavljaju sponu između strateškog cilja i aktivnosti. Moraju biti konkretni, mjerljivi, akciono orijentisani, realistični i vremenski ograničeni. Ciljevi se obično formulišu u obliku infinitiva (npr. unaprijediti, poboljšati, ojačati, smanjiti...).

Svaki operativni cilj prate odgovarajući **indikatori učinka** (minimum jedan, maksimum tri). Indikator je pokazatelj kojim se može provjeriti da li je operativni cilj postignut. Za svaki indikator učinka potrebno je definisati polaznu vrijednost (trenuto stanje ili posljednje evidentirano), zatim prelaznu vrijednost na polovini vremenskog perioda važenja strateškog dokumenta (kako program traje pet godina, optimalno je uzeti treću godinu kao prelaznu) i ciljnu vrijednost na kraju implementacije programa. Indikatori se definišu neutralno (npr. kao broj, procenat, udio, stepen, obuhvat, prosjek, indeks i sl. a ne kao povećanje, smanjenje itd.).

Definisani ciljevi ostvaruju se uz pomoć aktivnosti. Dakle, **aktivnosti** predstavljaju instrumente, tj. preduzete radnje za realizaciju operativnih ciljeva. Prilikom planiranja aktivnosti, ključno je da one budu reformske i inovativne, a ne redovne, uobičajene i zakonom propisane aktivnosti. Aktivnosti je poželjno definisati zajedničkom ili glagolskom imenicom (npr. analiza, razvoj, edukacija; organizovanje, jačanje, uspostavljanje, kreiranje, promovisanje...).

Program u ovom dijelu sadrži projekciju aktivnosti kojima će se sprovoditi operativni ciljevi tokom petogodišnjeg vremenskog perioda, a koje će se dodatno razrađivati kroz pojedinačne akcione planove, dok se u poglavlju IV daje tabelarni prikaz detaljnog Akcionog plana za prve dvije godine važenja strateškog dokumenta.

STRATEŠKI CILJ	
OPERATIVNI CILJ 1	
Indikator učinka 1a)	
Indikator učinka 1b)	

Ključne aktivnosti za realizaciju operativnog cilja 1 u petogodišnjem periodu:

- ...

IV AKCIONI PLAN

Uputstvo: Obrazac akcionog plana sadrži strateški cilj, operativne ciljeve i odgovarajuće indikatore koji su prethodno postavljeni, kao i set podataka o svakoj pojedinačnoj aktivnosti definisanoj u okviru operativnog cilja. Za svaku aktivnost potrebno je odrediti indikator rezultata, navesti subjekte nadležne za njeno sprovođenje, vremenski period, odnosno rok realizacije (moguće izraziti u mjesecima ili kvartalima), planirana sredstva i izvor finansiranja. Broj redova u tabeli za operativne ciljeve, indikatore učinka i aktivnosti može se modifikovati shodno potrebama.

Napomena: Na dnu obrasca nalazi se izvod iz Akcionog plana Nacionalnog programa razvoja kulture, za 2023. i 2024. godinu, kako bi se na konkretnim primjerima pokazao način popunjavanja svih rubrika koje se odnose na aktivnosti.

Osim toga, u prilogu su dostavljeni primjeri aktivnosti koji bi mogli biti od pomoći opštinama prilikom planiranja. Naime, pored aktivnosti koje su navedene u uvodnom dijelu dokumenta, a koje su izdvojene kao reper s aspekta usklađivanja opštinskog programa s Nacionalnim programom razvoja kulture 2023–2027, prilog sadrži pojedine aktivnosti koje su takođe preuzete iz Nacionalnog programa, i po potrebi prilagođene lokalnom nivou, ali i druge aktivnosti koje su osmišljene kao odgovarajuće za unapređenje kulture u opštinama, pri čemu se vodilo računa o njihovoj usaglašenosti s postojećim strateškim pravicima nacionalne kulturne politike.

AKCIONI PLAN _____ PROGRAMA RAZVOJA KULTURE U OPŠTINI _____
(dvogodišnji period) (naziv opštine)

STRATEŠKI CILJ						
OPERATIVNI CILJ 1						
Indikator učinka 1a)	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta		Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta		
Indikator učinka 1b)	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta		Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta		
Aktivnost koja utiče na	Indikator rezultata	Nadležni subjekti	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za	Izvor finansiranja

realizaciju OC 1					spvođenje aktivnosti	
OPERATIVNI CILJ 2						
Indikator učinka 2a)	Početna vrijednost		Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta		Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta	
Indikator učinka 2b)	Početna vrijednost		Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta		Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta	
Aktivnost koja utiče na realizaciju OC 2	Indikator rezultata	Nadležni subjekti	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
OPERATIVNI CILJ 3						
Indikator učinka 3a)	Početna vrijednost		Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta		Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta	
Indikator učinka 3b)	Početna vrijednost		Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta		Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta	

Aktivnost koja utiče na realizaciju OC 3	Indikator rezultata	Nadležni subjekti	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
Napomena: ilustrativni primjeri iz Nacionalnog programa						
12. Organizovanje mreže saradnika u kulturi na nivou nacionalnih ustanova	imenovane kontakt osobe	MKM, nacionalne ustanove kulture	II kvartal 2023.	III kvartal 2023.	nijesu potrebna posebna sredstva	Budžet MKM, nacionalnih ustanova kulture
14. Angažovanje istaknutih kulturnih stvaralaca i stručnjaka u kulturi na promociji kulture u Crnoj Gori	broj stvaralaca i stručnjaka (najmanje 6) broj projekata (najmanje 6)	MKM, javne ustanove kulture, istaknuti kulturni stvaraoci	I kvartal 2024.	IV kvartal 2024.	12.000 €	Budžet MKM, javnih ustanova kulture
32. Uvođenje sistema redovne komunikacije s nezavisnim sektorom	broj organizovanih konsultacija/okruglih stolova/seminara (najmanje 1, odnosno 2 godišnje po regiji – sjever/centar/jug)	MKM, ustanove kulture, organizacije civilnog i privatnog sektora u kulturi	III kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	nijesu potrebna posebna sredstva	Budžet MKM
37. Kreiranje kataloga manifestacija i	objavljen katalog na službenim	MKM, MERT, nacionalne i	II kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	2.000 €	Budžet MKM

festivala u oblasti kulture	internet stranicama	lokalne ustanove kulture, NTO, LTO				
40. Obilježavanje značajnih međunarodnih jubileja	broj jubileja (5 datuma) broj događaja (25 događaja)	MKM, lokalne i nacionalne ustanove kulture, nezavisni sektor	III kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	nijesu potrebna dodatna sredstva	Budžet MKM, budžet ustanova
41. Organizacija manifestacije Dani evropske baštine	broj organizovanih događaja (najmanje 20)	MKM, lokalne i nacionalne ustanove kulture, nezavisni sektor	III kvartal 2023.	III kvartal 2023.	10.000 €	Budžet MKM, budžet ustanova
45. Uvođenje sistema praćenja broja posjetilaca ustanova kulture	uveden sistem	nacionalne i lokalne ustanove kulture	III kvartal 2023.	IV kvartal 2023.	nijesu potrebna posebna sredstva	Budžet ustanova kulture
46. Izrada plana aktivnosti diversifikacije publike u ustanovama kulture	izrađen plan	nacionalne i lokalne ustanove kulture	II kvartal 2024.	IV kvartal 2024.	nijesu potrebna posebna sredstva	Budžet ustanova kulture

V MONITORING, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA

Uputstvo: Ovo poglavlje sadrži opis aktivnosti nadležnih organa i tijela za praćenje sprovođenja Programa. Naime, potrebno je naznačiti koje tijelo je odgovorno za vršenje monitoringa i na koji način će se vršiti prikupljanje podataka za izvještavanje.

Što se tiče Izvještaja o ostvarivanju Programa, isti se izrađuju na godišnjem nivou za kalendarsku godinu i usvajaju u prvom kvartalu naredne godine.

U posljednjoj godini implementacije strateškog dokumenta, potrebno je predvidjeti evaluaciju, čiji nalazi treba da budu sastavni dio Završnog izvještaja o sprovođenju Programa. Završni izvještaj donosi se nakon isteka važenja Programa, odnosi se na cjelokupni petogodišnji period i sadrži preporuke za naredni ciklus planiranja kulturne politike.

Prilog 1 PRIMJER UPITNIKA ZA PUBLIKU

Upitnik o kulturi i kulturnom aktivizmu građana

Povodom izrade **Programa razvoja kulture opštine** _____, kreiran je anonimni upitnik za publiku, kako bi ovaj važan dokument bio zasnovan na podacima sa terena. Vaše mišljenje nam je važno, stoga Vas pozivamo da učestvujete u anketi i iskažete svoj stav o kulturi u lokalnoj zajednici, čime dajete svoj doprinos u pripremi strateškog dokumenta opštine u oblasti kulture.

SOCIO-DEMOGRAFSKI PODACI

1. **Opština u kojoj živite:** _____
2. **U kojoj ustanovi se trenutno nalazite/ programu prisustvujete:**

3. **Pol:** 1) Muški 2) Ženski
4. **Godine:** _____(upišite koliko imate godina)
5. **Obrazovanje:** (najviši stepen obrazovanja koji ste završili)

1 Bez škole	4 Više obrazovanje
2 Osnovno obrazovanje	5 Visoko obrazovanje
3 Srednje obrazovanje	6 Magisterijum/Master/Dr
6. **Zanimanje:** (šta ste po struci, za koje ste zanimanje osposobljeni) _____
7. **Radni status**

1 Zaposlen	4 Učenik
2 Nezaposlen	5 Penzioner
3 Student	6 Drugo neaktivno lice
8. **Trenutno radno mjesto** _____
9. **Kolika su Vaša LIČNA mjesečna neto primanja** (možete staviti i okvirni iznos)? _____
10. **Koliko ukupno sredstava izdvajate mjesečno za zadovoljenje Vaših ličnih kulturnih potreba - odlazak u bioskop, u pozorište, na koncerte, kupovina knjiga, nosača zvuka, štampe** (ukoliko ne znate tačno, recite približnu vrijednost)? _____

INFORMISANOST I KOMUNIKACIJA

11. **Koliko su Vam dostupne informacije o kulturnim dešavanjima u našem gradu?**
 - 1) Nedovoljno dostupne (teško nalazim informacije o dešavanjima)
 - 2) Uglavnom dostupne (ponekad ne mogu da nađem informaciju koja mi je potrebna)

- 3) Uvijek dostupne (kad god me nešto interesuje, mogu lako i kvalitetno da se o tome informišem)
- 4) Nijesam pretjerano zainteresovan/a za dešavanja u kulturi

12. Kako se najčešće informišete o kulturnim sadržajima/ponudi u našem gradu:

(zaokružite najviše dva odgovora – najčešće načine informisanja)

Informisanje o kulturnim programima			
1	Društvene mreže, internet vodiči	5	Flajeri/posteri/plakati
2	TV	6	Sajtovi ustanova kulture/organizatora
3	Radio	7	Direktan kontakt od strane organizatora događaja (sms, poruka, pozivnica, email)
4	Novine	8	Prijatelji, kolege i rodbina
Nešto drugo, šta: _____			

13. Da li ste od strane neke ustanove u posljednjih godinu dana bili pozvani na neko dešavanje?

- 1) Da, od strane koje/kojih ustanova, organizacija _____
- 2) Ne

KULTURNA PARTICIPACIJA

14. Da li svoje slobodno vrijeme koristite za neki umjetnički hobi? Zaokružiti sve aktivnosti kojima se bavite

- 1) Pjevate u horu, bendu i slično
- 2) Svirate neki muzički instrument
- 3) Glumite ili statirate u pozorišnoj predstavi, komadu ili na filmu
- 4) Igrate u folklornom društvu
- 5) Plešete tango, salsu i druge plesove u plesnoj grupi
- 6) Slikate, crtate ili vajate
- 7) Stvarate kulturne sadržaje u digitalnoj formi (web dizajn, blog, vlog, imate Youtube kanal...)
- 8) Pišete pjesme, drame, priče i slično
- 9) Pravite umjetničke fotografije
- 10) Simate filmove
- 11) Bavite se ručnim radom (heklanjem, pletenjem, vezom, šivenjem...)
- 12) Bavite se dekupažom ili izradom umjetničkih predmeta (nakita, suvenira, glinenih posuda...)
- 13) Nešto drugo, šta: _____
- 14) Ne bavite se umjetničkim hobijem

15. Koji su glavni kriterijumi koji Vas motivišu da posjetite neki kulturni događaj?

(zaokružite najviše DVA odgovora)

1	Interesantna tematika	7	Popularnost učesnika
2	Mjesto događaja	8	Cijena
3	Veličina/Značaj događaja	9	Kvalitet događaja
4	Medijska promocija	10	Ambijent
5	Inovativnost događaja	11	Mogućnost rezervacije
6	Vrijeme događaja	12	Drugi kriterijumi, koji... _____

16. Koliko često posjećujete programe u ustanovama kulture:

	1-2 puta godišnje	3-5 puta godišnje	6-12 puta godišnje	više od 12 puta godišnje
Pozorišne predstave	1	2	3	4
Izložbe savremene umjetnosti	1	2	3	4
Muzejske izložbe	1	2	3	4
Bioskopske projekcije	1	2	3	4
Književne večeri	1	2	3	4
Tribine	1	2	3	4
Koncerte	1	2	3	4
Muzičko scenske sadržaje (opera, balet...)	1	2	3	4
Folklorne programe	1	2	3	4

17. Šta su za Vas lično najveći izazovi za povećanje vašeg učešća u kulturi?

- 1) Visoke cijene ulaznica
- 2) Neadekvatni prostori za programe (zagušljivi, memljivi, skučeni, hladni, pretopli...)
- 3) Udaljenost od kulturnih prostora
- 4) Nezanimljivost sadržaja, odnosno nezanimljiva prezentacija sadržaja
- 5) Nedovoljno korišćenje savremenih digitalnih izraza i prezentacija
- 6) Nedostatak vremena
- 7) Nedostatak interesovanja
- 8) Nešto drugo, šta: _____

OCJENE I STAVOVI O KULTURNOJ PONUDI

18. Uopšteno govoreći, u kojoj mjeri ste zadovoljni kulturnom ponudom u našem gradu?

- 1) veoma zadovoljan/na
- 2) zadovoljan/na
- 3) nezadovoljan
- 4) veoma nezadovoljan
- 5) nemam stav

19. Ocijenite od 1 do 5 zadovoljstvo učestalošću, odnosno brojem kulturnih dešavanja u našem gradu (1 najlošija ocjena, 5 najbolja ocjena) ____

20. Ocijenite od 1 do 5 zadovoljstvo kvalitetom kulturnih dešavanja u našem gradu (1 najlošija ocjena, 5 najbolja ocjena) ____

21. Da li smatrate da opština obraća dovoljno pažnje na kulturu u odnosu na druge oblasti?

- 1) Da, dovoljnu pažnju
- 2) Ne, trebalo bi da ima veću pažnju
- 3) Ne znam

22. Generalno gledano, u kojoj mjeri smatrate da je kultura važna za jednu državu?

- 1) Jedna od najvažnijih oblasti u društvenim aktivnostima
- 2) Važna je ekonomska i privredna stabilnost, kultura je slobodna aktivnost
- 3) Najprije treba učiniti stabilnim sve druge oblasti, a kulturu ostaviti za poslije
- 4) Kultura je stvar ličnog izbora, i ne sagledavam je kao dio važnih državnih aktivnosti

23. Smatrate li da će se stvari u kulturi za 5 godina promijeniti:

- 1) Na bolje
- 2) Na gore
- 3) Ostaće iste

24. Šta vidite kao glavni element kulturnog identiteta Crne Gore? (navedite prema vlastitom izboru ličnost, događaj, element nasljeđa, ustanovu ili bilo šta drugo iz oblasti kulture)

25. Smatrate li da su aktivnosti opštine u oblasti kulture dovoljno vidljive u javnosti?

- 1) Da
- 2) Ne
- 3) Ne znam

26. Smatrate li da je donošenje novog opštinskog programa razvoja kulture važan iskorak ka unapređenju kulture u gradu?

- 1) Da, važno je planirati na duži rok i graditi kontinuitet
- 2) Djelimično, jer se često strateški ciljevi ne realizuju
- 3) Ne, kultura funkcioniše i bez dokumenata

27. Šta bi po našem mišljenju trebalo da bude prioritet za djelovanje i ulaganje u oblasti kulture? Šta bi trebalo da bude strateški cilj u budućem programu razvoja kulture? (zaokružite najviše 3 odgovora)

- 1) Njegovanje tradicije i zaštita kulturnog nasljeđa
- 2) Njegovanje savremenog stvaralaštva i produkcije
- 3) Opremanje/renoviranje/rekonstrukcija ustanova i drugih prostora kulture
- 4) Obezbeđivanje drugih prostora za potrebe kulture
- 5) Osnivanje novih ustanova kulture
- 6) Veći broj kulturnih programa
- 7) Veća raznovrsnost kulturnih programa prema grupama publike (mlade, stare, djecu, žene i sl.)
- 8) Veća raznovrsnost kulturnih programa prema tipu programa (književni, filmski, pozorišni i sl.)
- 9) Razvoj kulturnog obrazovanja djece i mladih u okviru školskog sistema
- 10) Veći akcenat na razvoju kulturnog turizma
- 11) Usklađivanje programa sa potrebama i ukusom publike
- 12) Bolja promocija i podrška kulturno-umjetničkom amaterizmu (KUD-ovima)
- 13) Bolja promocija kulturnih programa
- 14) Promovisanje multikulturalnosti
- 15) Nešto drugo, šta _____
- 16) Ne znam/Ne razmišljam tome
- 17) Smatram da je trenutno stanje u potpunosti zadovoljavajuće

**VELIKO HVALA NA VAŠEM DOPRINOSU ZA
UNAPREĐENJE KULTURE U NAŠEM GRADU!**

Prilog 2 PRIMJERI AKTIVNOSTI

Svaka lokalna samouprava će, na osnovu analize stanja, utvrditi strateški cilj, operative ciljeve, indikatore i aktivnosti u svom programu razvoja kulture. Ovdje slijede primjeri aktivnosti, kao ideje koje mogu biti formulisane, nakon urađene analize stanja, u skladu sa potencijalima i potrebama u konkretnoj lokalnoj samoupravi. Aktivnosti je potrebno definisati u okviru operativnih ciljeva i razraditi kroz Akcioni plan, a ovdje su prikazani primjeri aktivnosti po pojedinačnim oblastima kulture, kako se ne bi prejudicirali ciljevi.

OBLAST 1. KULTURNA BAŠTINA
- Promocija kulturne baštine, kao ključnog potencijala, u turističke svrhe, saradnja sa nacionalnom i lokalnim turističkim organizacijama
- Otkup najrelevantnijih djela i opusa crnogorskih umjetnika za potrebe muzeja
- Obogaćivanje postojećih zbirki muzeja
- Restauracija starih zgrada i muzeja
- Obnova i očuvanje istorijskih tvrđava i starih gradova uz primjenu arheoloških istraživanja
- Rekonstrukcija i prenamjena prostora u nove objekte kulture sa ciljem komercijalnog korišćenja i programskog upravljanja
- Obezbeđenje adekvatnih prostornih kapaciteta i unapređenje zaštite muzejskih, bibliotekskih, arhivskih fondova
- Kreiranje aplikacija za digitalne ture kroz istorijske znamenitosti
- Razvoj digitalnih arhiva i online platformi za pristup kulturnim sadržajima
- Virtuelne izložbe i online kulturni događaji
- Digitalizacija kulturnih dobara, izrada virtuelnih vodiča i informacione baze kulturnog sistema
- Radionice i predavanja za mlade o značaju kulturnog nasljeđa
- Radionice tradicionalnih zanata, vještina, rukotvorina i zanatsko-umjetničkih radova
- Iniciranje posebnih modela podrške za plasiranje, distribuciju, prodaju ili narudžbu tradicionalnih rukotvorina i proizvoda
OBLAST 2. KULTURNO-UMJETNIČKO STVARALAŠTVO
- Modernizacija tehničke opreme u višenamjenskim prostorima u cilju izvođenja novih umjetničkih formi
- Uspostavljanje sistema nagrada i vrednovanja stvaralaštva koje su od značaja za očuvanje i promociju kulturnog identiteta grada
- Pružanje podrške crnogorskom književnom stvaralaštvu i izdavaštvu kroz organizovanje otkupa knjiga za potrebe biblioteka
- Izložbe savremene umjetnosti
- Izložbe i konkursi za mlade umjetnike
- Organizacija koncerata klasične muzike i opera u istorijskim prostorima
- Uključivanje lokalnih muzičkih škola i muzičke akademije u mjesečne repertoare ustanova kulture

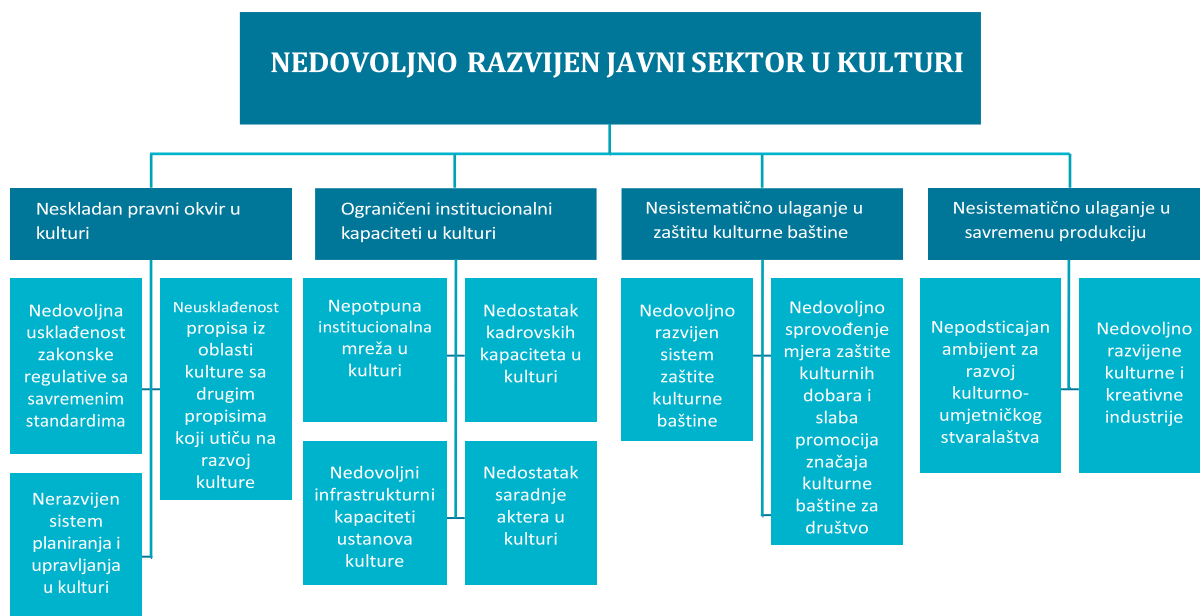
- Podrška amaterskom stvaralaštvu (kulturno-umjetnička društva, folklorni ansambli, plesni klub, dramski studio, amatersko pozorište, gradska muzika, horovi, klape, guslarska društva i dr.)
- Seminari i kursevi za profesionalni razvoj u oblasti književnosti
- Radionice kreativnog pisanja za djecu i mlade (književnost, film, pozorište i dr.)
- Podrška mladim i neafirmisanim piscima kao i promovisanje njihovog stvaralaštva
- Pokretanje/unapeđenje pozorišne produkcije
- Gostujuće predstave iz drugih gradova i zemalja
- Pokretanje programa finansiranja gostovanja pozorišnih predstava nacionalnih i gradskih pozorišta u opštinama koje nemaju pozorišnu scenu/redovni repertoar
- Filmske projekcije na otvorenom u ljetnjim mjesecima (u neformalnom ambijentu, npr. trg, ulica, plaža, drive-in cinema i sl.)
- Digitalizacija i unapređenje tehničke opremljenosti bioskopskih sala
- Razgovori umjetnika i drugih učesnika sa publikom nakon kulturnog događaja
- Kreiranje i promocija mjesečnog repertoara ustanova kulture uz obavezno uključivanje programskog urednika
- Izrada mjesečne/godišnje kartice za prodaju ulaznica uz posebne povlastice
- Podjela određenog broja besplatnih karata za kulturne programe
OBLAST 3. KREATIVNE INDUSTRIJE
- Inicijative za uključivanje savremenih umjetničkih formi u lokalne kulturne programe
- Organizacija kreativnih radionica za djecu
- Razvoj programa za podršku lokalnim kreativnim industrijama
- Kreiranje kulturnih hub-ova, umjetničkih rezidencija i radionica (atelje)
- Kreiranje programa godišnjih Art rezidencija kroz stvaranje prostornih preduslova za boravak i rad inostranih i domaćih umjetnika u funkciji dodatnog jačanja kulture
OBLAST 4. MANIFESTACIJE I FESTIVALI U OBLASTI KULTURE
- Organizacija godišnjih manifestacija i festivala posvećenih istoriji i tradiciji
- Organizacija festivala crnogorske kraljevske baštine
- Obogaćivanje postojećih festivala novim kulturim sadržajima
- Organizacija tematskih manifestacija posvećenih lokalnim herojima, znamenitim ličnostima, jubilejima i događajima
- Promocija književnih djela kroz kulturne manifestacije
- Muzički festivali različitih žanrova
- Ljetnji pozorišni festival sa predstavama na otvorenom u istorijskim lokacijama
- Pokretanje filmskog festivala koji prikazuje domaće i međunarodne filmove
- Definisanje kriterijuma za sufinansiranje festivala i manifestacija od značaja za kulturu u opštini

OBLAST 5. MEĐUSEKTORSKA SARADNJA
- Saradnja s obrazovnim institucijama na razvoju kurikuluma koji podstiče kreativnost i kulturno obrazovanje
- Razvoj sistema redovne komunikacije s organizacijama civilnog i privatnog sektora u kulturi kroz pokretanje godišnjih susreta/seminara/dijaloga/okruglih stolova s nevladinim i organizacijama u kulturi na aktuelne teme
- Organizacija edukativnih programa u muzejima
- Kulturne radionice u školama i omladinskim servisima (centrima/klubovima)
- Afirmisanje programa vannastavnih aktivnosti u kulturi
- Programi razmjene sa drugim opštinama
- Kreiranje kulturnih ruta i vodiča
- Saradnja sa turističkim organizacijama na promociji kulturnih događaja
- Razvoj kulturnih programa prilagođenih stranim turistima u ljetnjim mjesecima (titlovanje predstava, domaćih filmova, razvoj eksperimentalnog pozorišta – pantomima i sl.)
- Promocija kulturnog turizma kroz digitalne medije
- Ture s vodičima kroz utvrđenja i ostale kulturne znamenitosti
- Razvoj kulturno-turističkih proizvoda i ponude u saradnji s lokalnim turističkim organizacijama
- Povezivanje kulturnih i ekoloških elemenata u turističkim tokovima, kroz izradu i plasman kulturnih proizvoda, suvenira, prezentacija kulture i kulturne baštine i sl.
- Edukacija o ekologiji kroz kulturu
- Promocija ekološke održivosti i razvijanje „zelene“ prakse na području umjetnosti, kulture i kreativnih industrija
- Snažnije uključivanje publike u kulturne programe i intenziviranje direktne komunikacije sa publikom, kroz jačanje međusektorske saradnje, posebno u odnosu na pojedine ciljne grupe (djeca, mladi, starija populacija, osobe s invaliditetom i dr.)
OBLAST 6. MEĐUNARODNA SARADNJA
- Jačanje saradnje i učešće u regionalnim programima saradnje, inicijativama i mrežama
- Podrška međunarodnim gostovanjima i prezentaciji crnogorske kulture u inostranstvu
- Podrška nezavisnim akterima na polju međunarodne saradnje
OBLAST 7. JAVNI PROSTORI U FUNKCIJI KULTURE
- Organizacija kulturnih događaja i manifestacija na javnim prostorima u funkciji kulture
- Korišćenje parkova, trgova i ljetnih scena/pozornica za kulturne programe
- Digitalizacije sala lokalnih centara za kulturu
- Valorizacija objekata za potrebe kulture u ruralnim područjima (dom kulture, mjesna zajednica, škola, i dr.)
- Planiranje investicija za rekonstrukciju prostora u vlasništvu Opštine kao preduslova za razvoj kulture i izradu menadžment plana prostornih aspekata razvoja kulture

Prilog 3 PRIMJERI ZA DRVO PROBLEMA I DRVO CILJEVA

Izvod iz Nacionalnog programa razvoja kulture 2023–2027.

Drvo problema 1

Drvo ciljeva 1

Drvo problema 2

Drvo ciljeva 2

